

**СТЕНОГРАМА**  
**круглого столу на тему: "Зупинити Північний потік 2:**  
**місія України"**  
**27 червня 2018 року**  
**Веде засідання голова Комітету ГОПКО Г.М.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня, шановні колеги!

Дуже дякую всім, хто сьогодні прийшов в Верховну Раду для того, щоб обговорити дуже важливе питання як зупинити "Північний потік 2", це місія України. І сьогодні в нашому круглому столі беруть участь представники уряду, Міністерства палива і енергетики, Міністерства закордонних справ, також є представники "Нафтогазу", є народні депутати члени Комітету у закордонних справах Світлана Заліщук, також є члени Комітету з питань національної безпеки і оборони, як пан Андрій Левус, і дуже добре, що в нас є наші українські експерти, фахівці з геополітики, з міжнародних відносин, і також сьогодні у нас є представники дипломатичного корпусу, посли і представники Державного департаменту Сполучених Штатів Америки і, зокрема, як пан Бенджамін Шмідт, який нещодавно здійснив візит в Генічеськ на Азовське море, де безпосередньо міг ознайомитися із безпековою ситуацією на Азовському морі і важливістю посилення координації дій для захисту українських інтересів, які безпосередньо є на Азовському і Чорному морях.

Сьогодні, колеги, напередодні того, як розпочне роботу Верховна Рада в наступному тижні уже, є багато важливих пріоритетів в порядку денному і, очевидно, питання реформи енергетичного сектору, як частини національної безпеки, один із топ важливих для нас напрямків.

Дуже хотілося, щоб парламент восени ухвалив ті важливі закони, зокрема, як прозорість газовидобувних галузей, надзвичайно важливий. Також відкриття бази реєстрів абонентів або споживачів газу для того, щоб ми не бачили обкрадань газу, для того, щоб ми не побачили тих схем Фірташа, які досі існують. Це наш внутрішній порядок денний.

Ну, і, очевидно, для всіх дипломатів України, зважаючи на те, що зараз проходить нарада послів, і сьогодні ми теж братимемо участь, одне із важливих завдань зовнішньополітичних - це докласти зусиль для того, щоб не допустити будівництво "Північного потоку 2" для того, щоб забезпечити диверсифікацію поставок і збільшення газового видобутку в Україні і також говорити про безпеку в Європі.

Принагідно хотіла б сказати, що на День незалежності в нас було дуже багато високоповажних гостей, один з яких, це радник Президента Сполучених Штатів Америки з питань національної безпеки Джон Болтон, який говорив крім питань "Північного потоку 2" про зацікавленість, зокрема, інвесторів західних у допомозі Україні в збільшенні газового видобутку.

Я думаю, що тут якраз Україна відкрита до всіх наших західних, європейський, американських партнерів для того, щоб ми могли для потреб населення збільшити видобуток і підтримати енергетичну безпеку України.

І також, колеги, було озвучено про потребу нових санкцій. Я думаю, що дуже важливо не лише читати стейтменти про потребу і посилення санкціями, але побачити, дійсно, жорсткі санкції проти, зокрема, тих компаній, які беруть в будівництві "Північного потоку 2".

На цьому, колеги, я хотіла б зараз сказати, що ми працюємо у вигляді відкритого дебатового круглого столу, де кожен матиме можливість висловити, але будуть спочатку ключові спікери, де ми сфокусуємося на тих важливих питаннях щодо позицій ключових партнерів, реальних ризиків, які будуть не лише для України, але і для Європи від цього потоку.

Першим я б хотіла надати відразу слово для того, щоб змалювати картину одному з експертів, з яким давно працює і Комітет у закордонних справах, і працівнику, колись, Ради національної безпеки і оборони, це пану Михайлу Гончару – президенту центру глобалістики "Стратегія XXI століття".

Пане Михайло, будь ласка, коротко, ваше бачення. А тоді ми попросимо представників, які у нас задекларовані.

Дякую.

ГОНЧАР М. Дякую, пані голово.

Доброго ранку всім. Ну честь для мене, хоча несподівано відкрити наш круглий стіл. Я так гадав, що ініціатор круглого столу інститут енергетичних досліджень і зробить ключову доповідь. Ну, а тут з'ясувалося, що я маю це зробити.

Власне кажучи, якщо взяти тематику "Північного потоку 2" позначену в назві нашого круглого столу, вона звучить пафосно, "місія України", але така місія нездійсненна - це відразу зазначу, якщо ми говоримо тільки про Україну.

Очевидно, що ми маємо цю місію розглядати в контексті синергії зусиль багатьох гравців в Європі, в Сполучених Штатах. Тому що "Північний потік 2" – це не є бізнес-проект в традиційному розумінні цього слова.

Тому тут я розглядав місію України, як виступити концентратором, в принципі ця місія виконується, починаючи з 2015 року. Інша справа, що на державному рівні, на рівні державного апарату реакція запізнена, можу сказати, що тільки на корпоративному рівні "Нафтогаз" зорганізував такий спротив, але цього явно недостатньо.

Ми можемо приводити скільки завгодно аргументів, які розвінчують міф про те, що "Північний потік 2" – це суто економічний чи бізнесовий проект. Ці аргументи просто не працюють і працювати не будуть, тому що є спільна російсько-німецька позиція, говорити у відповідь на всі аргументи, що цей проект є суто бізнесовим. І просто відкидати іншу аргументацію, коли йде мова, наприклад, про переваги українсько-словацького маршруту транспортування газу, вони просто не беруть це до уваги.

Тому потрібно заходити з інших боків і дивитися на цей проект з тих форматів, з тих ракурсів про які говориться мало або взагалі не говориться, або, якщо говориться, то дуже так пунктирно.

Наш центр займається предметно проблематикою "Північних потоків" доволі давно, я би хотів звернути увагу на пару наших публікацій, які були зроблені раніше, цього року. Які присвячені специфіці організації функціонування проектів типу "Північний потік". Також остання публікація в "Дзеркалі тижня", в минулу суботу, в минулу п'ятницю, вона присвячена, скажемо так, не профільному використанню... можливостям не профільного використанню "Північного потоку 2" у випадку його реалізації. Погляд через безпековий вимір, військовий вимір і так далі.

Я спробую тезово це освітити, але передусім хотів би сказати таку річ, що на сьогодні якоюсь аргументацією "Північний потік 2" не зупинити. На сьогодні потрібно діяти, причому діяти "ломовими" методами, жорсткими методами. І ключ від цього ... від успіху чи неуспіху цього проекту лежить у Вашингтоні – такі реалії. Не потрібно мати ілюзій, інших варіантів не залишилось.

Так, був шанс, що Європейська комісія, Європейський Союз в цілому, заблокує цей проект як невідповідний критеріям Енергетичного союзу. Цього не трапилося із-за позиції Німеччини. Із-за позиції Німеччини, яка по суті, можна сказати, тотально ігнорує інтереси інших країн-членів Європейського Союзу. Практично мова йде про... ми пам'ятаємо "лист десяти" – десяти глав держав і урядів країн, в основному Центрально-Східної Європи до Жана-Клода Юнкера, голови Єврокомісії, з тим, щоби цей проект не був підтриманий Європейською комісією... Європейським Союзом.

Нічого з цього не вийшло. Європейська комісія по суті "умила руки". Себто вона проти цього проекту, але вона нічого не може вдіяти, тому що Європейській комісії вказали

на те, що вона виходить за межі свого мандату, намагаючись заблокувати "Північний потік 2". Тому з боку Європейської комісії можемо розраховувати тільки на солідарність моральну, політичну, але, на жаль, жодних ефективних дій з боку Єврокомісії ми вже очікувати не можемо.

Те, що вдалося Сполученим Штатам до сьогодні, на мій погляд, це просто створити ситуацію невизначеності навколо цього проекту. Після відомого закону 2 серпня 2017 року, який був підписаний Трампом, по суті, сформувалася атмосфера невизначеності. Це дуже класний хід, він доволі гарно спрацьовував протягом року, але на сьогодні він недостатній. На сьогодні цей проект можна зупинити тільки жорсткими санкціями, і спрямованими не стільки в бік "Газпрому", скільки в бік компаній-підрядників. Відомо, що проект на 90 відсотків, і це оцінки російських експертів, залежить від іноземних комплектуючих, підрядників, ноу-хау, все, матеріалів. Тому що в Росії нічого цього немає, "Газпром" не володіє технологіями глибоководної укладки труб. Тому головний удар має бути спрямований проти компаній, які виконують відповідні контрактні і субконтрактні роботи. Без швейцарської Allseeds Group, яка зараз здійснює укладання труб в Балтиці, починає здійснювати, цей проект не відбудеться. Без низки інших компаній великих і малих, які, так чи інакше, втягнуті у виконання робіт, без яких проект не буде функціонувати, тому що не це не просто труба, покладена на дні моря, це доволі складна вузькотехнологічна система. Зрештою, так чи інакше, все концентрується навколо Німеччини і окремих німецькомовних кантонів Швейцарії, зокрема, мова іде про швейцарських кантон Цуг, де знаходиться головний офіс компанії "Nord Stream 2" Aktiengesellschaft, там же і офіс "Nord Stream 1". І, власне кажучи, мене трошки дивує те, що чому ця тема – тема такої, по суті, офшорної локалізації офісів цих проектів не знаходить свого відображення, саме там знаходиться вразлива ланка цих проектів.

Свого часу німецький міністр, я не пам'ятаю, він був міністр економіки чи міністр фінансів, швидше за все, Міхаель Влос, він був невдоволений тим, що офіс "Північного потоку 1" чомусь буде не в Німеччині, себто він розглядав це так, що податкова база, податки, які мають працювати на Німеччину, на німецький бюджет, чомусь будуть працювати на бюджет кантональний Швейцарії.

Чому ці офіси знаходяться в кантоні Цуг? Коли... я багато років веду мову про те, що паралельно з експортом газу Росія здійснює експорт корупції в Європу. Так от, це є механізм здійснення експорту корупції в Європу. Швейцарське законодавство і особливості кантону Цуг дають можливості цілком легально на законних, з точки зору швейцарського законодавства, підставах проводити деякі фінансові операції, використовувати механізм акцій на пред'явника "bearer shares". І таким чином залучати широке коло зацікавлених політиків, відповідальних осіб, експертів, журналістів, коли навіть не здогадуються, як їх використовують. Термін "шредеризація" придумав не я, це Борис Райдшустер. Але це якраз і відображає глибинну суть і того способу, яким Росія користується у випадку реалізації проектів "Північний потік 2". З моєї точки зору, зверніть на це, Швейцарія - не член Євросоюзу, і, відповідно, юрисдикція компетентних органів Європейського Союзу не поширюється на швейцарські кантони. Але там є чим поцікавитись.

Інша справа те, що пов'язано із, наприклад, варіантами використання тих фінансових потоків, які циркулюють поза ось таким контролем, в різних цілях. Ми в Україні добре знаємо, що таке схема "РосУкрЕнерго", це багато хто знає і за межами України: в Європі, в Сполучених Штатах. Так от, схема, яка використовується у випадку "Північного потоку", "Північного потоку 2", що зараз запроваджується, вона абсолютно аналогічна схемі "РосУкрЕнерго". Я би сказав, що "РосУкрЕнерго" – це був масштабний пілотний проект корумпування української політичної еліти. Він показав позитивні результати, тому експеримент був визнаний успішним і поширений далі на Європу. Звідси ефект Шредера. Тому, в принципі, відповідне антикорупційне розслідування було би доречним в тому числі і навколо проектів, пов'язаних з "Північними потоками", обома.

Далі, яким чином "Північний потік" може бути використаний, той що будується, траса коридору одна і та сама, тобто просто це буде більш широка траса. Вона може бути використана, як ми показали, разом з військово-морськими фахівцями для ведення розвідувальної діяльності в Балтійському морі в контексті тих зусиль, які вживаються НАТО і Сполученими Штатами по захисту країн Балтії.

Колись десь, здається, в травні Сандра Оудкірк, будучи тут, будучи десь в Європі, здається, зазначила, що Росія може використовувати, ну, непрофільним чином "Північний потік 2". Ну, вона це зазначила, була піддана критиці, що, мовляв, це просто фантастика. Також данський міністр оборони теж критично висловився на цей рахунок, але ми поглянули спеціально глибше на цю тему разом з нашими фахівцями з військово-морської галузі, зробили відповідно дослідження, поглянули на те, що робить Росія на захоплених в Україні видобувних і бурових платформах на шельфі Чорного моря, які вона оснастила розвідувальним обладнанням і практично контролює північно-західний сектор Чорного моря. Ну, і в принципі, ситуація з "Північними потоками" дуже ідеальна для того, щоб займатись тим же самим в Балтійському морі в контексті вирішення завдань, які ставить, військово-політичних, які ставить перед собою Росія.

Чому це ідеальні умови? Та тому, що траса "Північного потоку", вона, цілком зрозуміло, захищена відповідними охоронними системами, диспетчерський центр знаходиться в тому ж самому кантоні Цуг, резервний центр знаходиться на російському узбережжі і працює в тому ж режимі як і основний центр, себто в зоні, в трасі цього коридору можна розмістити будь-що, що потрібно використати в потрібний час. Це буде все прикрито, от, аж до... І не тільки розвідувальне обладнання, а в певній екстремальній ситуації можуть бути розміщені і ударні підводні безпілотники, якщо, скажем, складеться якась кризова ситуація навколо країн Балтії.

Тому ці речі, на які не звертають увагу і, коли йдеться аналіз про те, там, "Північний потік" вигідний, не вигідний, то, як правило, ми говоримо про якісь економічні, бізнесові критерії. Це все вірно, але цього недостатньо. Себто потрібно бачити середовище більш широко в даному контексті. І відповідно з цього може бути побудована певна стратегія блокування "Північного потоку" як проекту небезпечного не тільки з позиції і з критеріїв енергетичної безпеки, чи там невідповідності критеріям Енергетичного союзу Європейського Союзу, а й в більш широкому контексті – в безпековій проблематиці в цілому.

Тому, виходячи з цих резонів, мені здається, що могла би бути уточнена позиція, ми не бачимо позиції з боку НАТО. Тому що з боку НАТО йде якби дистанціювання від цієї проблематики, оскільки вважається, що це бізнесова, економічна проблематика, якою має займатися Європейський Союз.

Тепер, насамкінець, якщо поглянути на деякі речі, які пов'язані зі сценарієм, коли, окей, українських зусиль недостатньо, європейських недостатньо, американці, дивлячись на деякий хаос в коридорах у Вашингтоні, ну теж виявилися неспроможними зупинити чи були інші резони, і "Північний потік 2" якби матиме більше шансів на реалізацію. Які можуть бути сценарії, скажімо так, мінімізації його негативних наслідків, тепер вже з точки зору якби підходів таких, більше економічних і бізнесових. Мені здається, що якраз, і тут потрібно працювати українській дипломатії зі Сполученими Штатами, з Європейським Союзом щодо того, що Росія може отримати бажане, але за умови, не просто за умови висловлювань Путіна чи Міллера про те, що транзит через Україну буде збережено, Росія має відкрити транзит через свою територію для центральноазійського газу і далі через територію України в Європу. Це було в 90-і роки і в 2000-і роки. Схема "РосУкрЕнерго", до речі, базувалася на туркменському газі, який йшов в Україну і Європу.

Також незалежні видобувники газу в самій Росії мають отримати доступ до системи "Газпрому" з тим, щоб могли постачати газ в Україну. Я думаю, що "Нафтогаз" не відмовився би купити газ, наприклад, оголосивши відповідний конкурс, там, не тільки в "Газпрому", а й, наприклад, в "Малтеку" чи в "Роснефті".

Тому коли ми говоримо про те, що Німеччина... Точніше, коли наші німецькі партнери заявляють про те, що Німеччина якби ставить умовою збереження транзиту через Україну, то потрібно, щоб німецька позиція була дуже чіткою – це обсяги, це центрально-азійський газ, це газ інших видобувників. Щоб вона не була абстрактною. І далі не вийшло так, як у випадку з турбінами Сіменса, що Сіменс говорить, що ми не постачали турбіни і не хотіли цього, але турбіни в Криму.

Себто от зараз Меркель і Путін, на мій погляд, граються у схожу гру.

Далі. Мені здається, що найкращим сценарієм для того, щоб зберегти німецьке обличчя, яке зараз... Зараз Німеччина навіть "біжить попереду паровоза", що називається, у прощтовхуванні "Північного потоку 2" разом з Австрією. Міг би бути відкладений сценарій для "Північного потоку 2", але при цьому потрібна жорстка позиція Європейської комісії Сполучених Штатів. В обмін на що? В обмін на те, що Росія забереється з окупованих територій України, Грузії і Молдови. Себто, коли вона підтвердить свій надійний статус, повернеться до загальноприйнятих правил гри в цивілізованому світі, тоді може бути розглянуте питання "Північного потоку 2". До того, базуючись на статті 274 Угоди про асоціацію між Україною, Європейським Союзом, країнами-членами ЄС (підкреслюю, в назві Угоди вказано, це не просто угода між Україною і Європейським Союзом, а Україною, Європейським Союзом, країнами-членами – це Німеччину маю на увазі) указано про те, що має враховуватися потенціал, наявний потенціал, по суті, вільний потенціал української газотранспортної системи. І от поки він не буде використаний, доти "Північний потік 2" не реалізується. Якщо потенціал української ГТС, а вільні потужності складають по суті більше 50, практично 50 відсотків, якщо цей потенціал буде використаний, тоді так - "You are welcome!", будь ласка, будуйте "Північний потік 2", "Nord Stream", "Дрім стрім". Я би сказав, от такий чином.

Ну, знову ж таки, ці сценарії можливі тоді, коли буде консолідована позиція, перш за все, в Україні консолідована позиція, зусиль "Нафтогазу" попри все те, що вони роблять, недостатньо.

Потрібна консолідація позицій з урядового рівня, з рівня Верховної Ради. Верховна Рада, я цілком погоджуюсь, пані голову, що мають бути прискоренні ті подальші кроки, пов'язані з імплементацією реформ. Але наші європейські гібридні друзі разом з тим повинні отримати чіткий меседж, про те, що ми робимо реформи не заради реформ і галочки при черговій зустрічі саміті Україна-ЄС, ми робимо їх виходячи з національних інтересів України, передусім. Все решта - постільки, поскільки.

Дякую за увагу.

**ГОЛОВУЮЧИЙ.** Дякую пане Михайло! Я думаю, що тут дуже важливо, я думаю, що ми надамо слово, зокрема, і представнику Німеччини німецького посольства в Україні. Хотіла б відразу зазначити, що Україна цінує зусилля канцлера Меркель щодо відновлення територіальної цілісності і суверенітету в Україні щодо збереження єдності в ЄС у питаннях санкції проти Кремля, бо це дуже часто складно, зважаючи на позицію Австрії, Угорщини, Кіпру, Греції і багатьох інших держав. Але пані Меркель це вдається. Але водночас позиція України і Німеччини щодо "Північного потоку 2" в нас тут різні, можна сказати інтереси і тому для нас єдиною гарантією можуть бути, це недопущення будівництва "Північного потоку", жодних інших компромісів ми не розглядаємо. Тобто ми будемо докладати максимум зусиль, щоб "Північний потік" не було побудовано.

Тому принагідно я хотіла б, оскільки пан Михайло сказав, що ключі лежать в Вашингтоні для того, щоб зупинити "Північний потік 2", очевидно великі сподівання і на Данію, де недавно була конференція з підтримки реформ, де ми говорили про те, щоб Данія не дала дозвіл, як це зробили Фінляндія і Швеція. От, але все-таки хотіла б почути Сполучені Штати Америки чи дочекаємося ми санкцій, а не лише хороших стейтментів, які є, тих санкцій, які дійсно будуть новими, я б так назвала "Джавелінами", які вдарять по російській агресії і будуть зупиняти, стримувати Кремель економічно.

Будь ласка, зараз представник економічного відділу пан Шутте представить Бенджаміна. Будь ласка, вам слово.

ШУТТЕ Дж.П. По-перше, я хочу вітати всіх з Днем незалежності.

Мене звати ....., і я представляю американське посольство. І я хочу зараз представити мого колегу з державного департаменту, який відповідає за питання енергетики в Європі.

Як я вже казав, що присутність нашого Держсекретаря з безпеки на День незалежності демонструє підтримку Сполученими Штатами, і ми дуже підтримуємо і зусилля європейських партнерів в солідарності з Україною, ми хочемо, щоб Україна стала квітучою, сильною і орієнтованою на Європу державою. І ми готові працювати над цим і ми продемонстрували це під час і Революції Гідності, і Євромайдан, коли підтримували незалежність України в Вашингтоні в нас готові застосувати ресурси і докласти певні зусилля для того, щоб досягнути більш безпечного середовища і, щоб Україна дійсно була європейськоорієнтованою і квітучою, і допомога протидії "Північному потоку 2". Це підтверджує, ви знаєте, що цей супротив втілюється в підписання певного законодавства, Президент і Конгрес спрямували його проти Росії, висловили чітко протидію Росії в цьому питанні. Одна із причин... Це одна із причин чому Госдеп настільки активно намагається переконати всіх союзників протидіяти "Північному потоку" і зупинити його. Нещодавно Держдеп ..... приїжджав в Україну після зустрічі в Брюсселі і з європейськими колегами, і секретар Фен відповідає за енергетичне бюро в Держдепі, і він слідкує за тим, що відбувається в Україні, і він також як і Україна хоче зупинити "Північний потік 2". Енергетичне бюро має свого представника пана Бенджаміна, який зараз з нами. Ми вже кілька років були колегами, працювали разом в Європі щодо України. Пан Бенджамін зараз представить свій аналіз, який ми дуже цінуємо, який чітко прояснює нашу роль, вказуючи що ми маємо робити.

ШМІТТ Б. Дякую, Дж.П. Дякую пані Гопко за запрошення виступити сьогодні. Дякуємо пану Гончару за той аналіз, який він зробив. Він подав правильний огляд, як ми гадаємо, того, в якій ситуації зараз перебуває оця дискусія щодо " Nord Stream" в Європі, в Америці, в Україні, і яка її роль в публічній безпеці.

Я трошки відступлю назад в часі і подам трохи ширшу перспективу. США в залучені питання європейської безпеки. Ми, де підтримуємо і де проти "Газпрому" чи "Nord Stream". Це явище трошки іншого порядку. І це не тільки тому, що ми великим постачальником є скрапленого газу в Європу. Але також в 90-і роки ми займалися прокладанням великих газопроводів в Європі і докладали багато зусиль до укладання Третього Енергопакету. І одна з причин, чого ми зараз так втручаємося в ці питання? Це тому що ми дуже піклуємося питаннями з безпеки, і це зачіпає також і нас, особливо суверенна безпека.

Суверенна безпека наших європейських партнерів довго залишалася пріоритетом для Сполучених Штатів, і мир в Європі складав для нас певний глобальний виклик. І зараз ми зацікавлені в цьому контексті, щоб і в Україні був прозорий енергетичний сектор. І тому, займаючись цими питаннями довготривалої економічної, енергетичної безпеки України, ми розглядаємо це як частину безпеки наших європейських союзників. І ми розуміємо, що дуже важливо зберігати національний суверенітет, ми ніколи не визнаємо в цьому контексті анексію Криму, яка є абсолютно незаконна.

І нещодавно я відвідав Генічеськ, як ви правильно сказали, і був близько до тої окупації, яку здійснила Росія. Отже, ми є підтримкою України в її європейських прагненнях. Ми зацікавлені в тому, щоб вона стала частиною економіки Європи і заходу.

Тепер, коли ми дивимося на "Nord Stream" (перший, другий), ми розуміємо, що це широкий контекст європейської безпеки. І це є один з тих п'яти напрямків європейської енергобезпеки, над якими Штати спільно з Європою працюють зараз.

Номер перший – це ми підтримуємо інфраструктуру і диверсифікацію інфраструктури і проекти спрямовані на диверсифікацію інфраструктури, тобто розгалуження трубопроводів.

Далі. Ми підтримуємо турецький газопровід, який підірве монополію Росії.

Далі. Демонізація – друге. Це означає створення політики, на якій ґрунтується європейська енергетична спільнота. І просування Третього Енергопакету, який передбачає анбандлінг, прозорість енергоринків і, наприклад, домовленість між "MGU" і "Нафтогазом" демонструє як ми пліч-о-пліч стоїмо із "Нафтогазом", підтримуючи його анбандлінг.

Третє. Ми підтримуємо кібер- і енергобезпеку в європейському просторі, особливо в протидії Російській Федерації.

Далі. Четверте – це військова безпека, присутність військ НАТО в Балтійському регіоні, яку ми зараз посилюємо. І це дозволить нам організувати, розгортати швидше захисні операції.

П'яте. Далі. Це, підтримуємо всі, ширший економічний контекст енергетичних проектів, протидіючи корупції і посилюючи інформування всередині європейського енергосектора. Отже, перш ніж розпочати обговорювати деталі, чому нас настільки турбує "Nord Stream 2", я трошки скажу про деякі цифри. Тому що часто в дискусіях саме ці цифри презентують нібито позицію - Штати проти ЄС, Штати проти Німеччини, але Штати дуже стурбовані загрозою національній безпеці, яку висуває Росія. 16 країн на берегах Балтики виступили за протидію цьому проекту останнім часом. І в Штатах дві останні адміністрації на найвищому рівні заперечували проти цього проекту. Христя Фріланд – канадський віцепрем'єр – також виступила з цього питання. Джеремі Гант з Великої Британії також висловив позицію британського уряду, підтримуючи позицію Штатів і європейців. Макрон – французький прем'єр – висловився проти цього проекту. Європарламент більшістю проголосував проти цього проекту. Швеція, Данія, Естонія, Польща, Словачія, Румунія, Хорватія, Італія, Україна, Молдова, Грузія – всі виступили проти цього проекту. Але хочу знову ж таки зазначити, що це не тільки позиція чи то Штатів, чи то Польщі, чи України, це пан'європейська опозиція всьому цьому проекту.

Я хочу тут послатися на держсекретаря Помпео, який сказав про цей проект 23 серпня, він сказав: "До тієї міри, до якої європейці не залежать від російського газу, це означає вільний рух товарів та капіталів. І ми повинні запобігати залежності європейців від російського газу. І якщо ми зможемо це забезпечити, якщо ми зможемо подолати можемо подолати цей виклик, щоби Росія не могла просувати далі свої інтереси і захоплювати все більше влади, то це означає, що ми подолаємо і випередимо оцю безмежну можливість Росії".

Отже тут підкреслюється важливість всіх цих проектів для національної безпеки держав Європи. Тому що "Північний потік 2" підриває колективну енергобезпеку Європи і, очевидно, підриває український суверенітет. Він розділить Європу і зробить деякі країни залежними від російських енергоресурсів, відкриє шлях до політичної корупції і, як правильно сказав пан Гончар, просто створить фізичні можливості для розвідувальної і нових озброєнь.

Далі, в Балтійському регіоні може відбутися дестабілізація. І Швеція перекрила у 2016 році свої порти для поставок для "Північного потоку 2" і на Готланді, побоюючись того, що свого часу оці гібридні методи, які Росія випробувала в Криму, що вони можуть застосувати їх там.

Латвія заблокувала порт Вентспілсе також для поставок для "Північного потоку 2". І 27 травня 90 відсотків поставок вуглеводнів, які шли через Вентспілсе, Росія скоротила намагаючись здійснити економічний тиск на Латвію. Далі, завдяки проектам може відбутися підрив і багатьох інших європейських проектів, які є спільно цікавими для багатьох країн Євросоюзу.

І Єврокомісія чітко вказала, що "Nord Stream 2" буде протидіяти енергетичній диверсифікації, що запланована Євросоюзом на рівні багатьох проектів.

Далі. Порушення стабільності. Росія зможе або зовсім припинити, або значно зменшити газові поставки через Україну, і Україна втратить транзитні кошти, а це 7 відсотків ВВП, які "Нафтогаз" отримує від "Газпрому", і які йдуть в національний бюджет України, і багато з цих коштів ідуть на оборону України, але також це і інструмент, який дозволить Росії далі поширювати її агресію із Криму, Донбасу на іншу територію України, тому що засобу, який нині гальмує цю агресію більше не буде. І ми не можемо просто цього допустити.

Отже, є питання: яка є мета "Nord Stream 2", які є цілі комерційних співучасників? Я би сказав, що є речі, пов'язані, асоціюються з "Північним потоком 2", які не можна навіть обговорювати публічно. По-перше, потрібно, щоб це заповнювало імпортований газ, збільшувало потребу в офшорному видобутку. Також ми погоджуємося з тим, що може бути імпорт десь 110-и мільярдів кубометрів газу, які можна враховувати, що до 2025 року будуть потрапляти в Європу, але аргумент є такий, що Європі не потрібні проекти такі, як "Nord Stream 2" для того, щоб поповнити цей пробіл. Якщо подивитися на те, що існує в секторі імпорту в Європі, це повністю покриває ці потреби.

Друге. Те, що ми чули нещодавно, це те, що цей потік потрібен для того, щоби поставляти дешевий російський газ в Західну Європу і також підтримувати промисловість Західної Європи та Німеччини і так далі, і так далі. Це просто неправда і причина – чому це неправда, тому що не... просто послухайте те, що кажуть технічні спеціалісти. Цей проект має ..... трубопровід, який буде постачати далі цей газ до ринків Європи. Коли подивитися на цей трубопровід, то 55 мільярдів кубометрів в рік додатково буде проходити до Європи через цей трубопровід. Якщо це для Західної Європи для Німеччини, то технічно цей газ має залишатися в цій частині світу, це не так. Але специфікації ..... показують на те, що технічний максимум, якщо подивитися на технічний максимум, то там всього 9,9 мільярдів кубометрів газу може йти в Німеччину та на Західну Європу, а решта цього газу буде йти до Чеської Республіки і далі. І це фактично буде відривати українські транзити. Тому технічний дизайн цього трубопроводу є таким, який хоче цього... яким хоче цього Кремль для того, щоб підірвати поставки і систему постачання газу українського. І цей проект не є просто комерційним проектом для Росії або Німеччини, це просто для того, щоби отримати якісь рычаги управління в Західній Європі і також мати політичний вплив в Західній Європі для того, щоб допомогти російським геополітичним цілям, тобто це фактично кампанія російська проти Західної Європи. І дуже багато дискусій йде про санкції. Я хочу чітко сказати, що за останні тижні те, що говорили у Вашингтоні, не два, не три, не чотири, а п'ять законопроектів було подано і Сенатом, і Палатою представників, які фактично приводять до введення санкцій у зв'язку із "Північним потоком 2". Ви розумієте, наскільки високий рівень занепокоєності у Штатах, пов'язаний із "Північним потоком 2", і Держдепартамент не говорить про потенційні майбутні санкції, але ми чітко розуміємо, що ті фірми, які працюють у цьому бізнесі, мають дуже високий ризик підпасти під санкції. І ми можемо стимулювати уряди та компанії, щоб вони зв'язувалися з нами, якщо їм потрібно пояснення щодо цих питань.

І, будь ласка, я з радістю поговорю з вами і відповім на всі ваші запитання.

Дякую за те, що ви мене запросили.

**ГОЛОВУЮЧИЙ.** Насправді Україна дуже зацікавлена в трансатлантичній єдності, солідарності і співпраці. І ми чітко розглядаємо "Північний потік" як екзистенційну загрозу не лише для України, але й для безпеки Європи, оскільки не буде можливості для маневру. І тому ми, звісно, хотіли би бачити диверсифікацію поставок газу. І те, що сказав пан Михайло Гончар, що треба вимагати від Росії, через її територію щоб можна було збільшувати поставки, зокрема, і туркменського газу, й інших, і тут якраз Україна могла би бути в нагоді.

Нам би дуже хотілося почути також бачення представників "Нафтогазу", які реформи зроблені, особливо що стосується анбандлінгу, яка далі стратегія.



А зараз я хотіла би надати слово перед тим, як виступить пан Юрій Вітренко, і тоді відкриваємо вже дискусію за участі і народних депутатів, інших експертів, надати слово зараз Вольфгангу Бінзелю, який є заступником посла Німеччини в Україні для того, щоб так само прокоментувати цю ситуацію.

Прошу вас.

БІНЗЕЛЬ В. Дякую дуже, пані головуєча. Дякую за те, що запросили нас на цю дискусію, і дякую також за те, що згадали у вашому вступному слові, наскільки важливим є для німецького уряду, суверенітету країни, її територіальна цілісність та мир в Україні. Говорячи про наші зусилля в цьому сенсі включно з залученням персональним пані канцлером Меркель. Якщо ми, говорячи про "Північний потік 2", я знаю, що є різні точки зору в Україні та Німеччині в німецькому уряді. Також я хотів би підкреслити, що ми розуміємо ті занепокоєння, які має і висловлює Україна стосовно наслідків проекту "Північний потік 2" і стосовно очікувань щодо цих наслідків у зв'язку з транзитом газу через Україну.

Для того, щоб провести реалістичну дискусію по цьому питанню, мені здається, що є декілька фактів, які потрібно згадати. І я хотів би їх нагадати: перше – це те, що, як мій американський колега сказав: є очікуваний розрив між постачанням газу в Західну Європу та Німеччину на наступні декілька років. І згідно з нашими підрахунками тільки в 20-у році або починаючи з 20-го року ми будемо очікувати, що не буде вистачати 25 мільярдів кубометрів тільки для Німеччини, які потрібно якимось чином покривати цю недостачу – це перше. Друге – це те, що газ з трубопроводів це більш дешевий газ ніж газ з інших джерел, дешевший ніж газ зріджений або з інших джерел - це згідно з різними... згідно з тим, як рухається ринок і звичайно декілька тисяч кубометрів на 100 доларів дешевше, якщо вони отримуються від трубопроводу, а не скрапленого газу, і це головна причина чому німецькі, бо європейські компанії, це не тільки німецькі компанії наскільки ми розуміємо, вони проводять ці розрахунки і вони знаходять комерційні причини чому залучатися до цього проекту. Це рішення приватних підприємств, і держава не може втручатися в їх залучення і, заперечуючи комерційний характер цього проекту, принаймні з боку європейських компаній це, ну, буде означати закривати очі на реальність, тому що є різні комерційні причини чому потрібно мати цей проект з боку компаній, тому що інакше вони би не інвестували гроші в це. Я не говорю, що з боку Росії є інші причини, бо, можливо, не інші причини чому вони проштотвхують цей проект. І, я думаю, що німецький уряд бачить геополітичні ризики і також політичну мотивації російської сторони, що є за цим проектом. Але з боку європейських компаній немає сенсу заперечувати комерційну мотивацію, це головне, що потрібно сказати. Якщо є комерційна мотивація, то ці компанії мають право в нашій системі робити інвестиції і мати комерційні проекти, звичайно, повинні даватися дозволи на ці проекти, тому що це буде великий інфраструктурний проект з точки зору екології та інших речей, коли органи влади мають надавати документи і надавати фактично дозвіл на такі проекти. Але заперечуючи, що має бути такий дозвіл, або ненадаючи такий дозвіл, ненадаючи таких правових засад, це не може бути варіантом для органів влади в Німеччині або в інших європейських країнах. Тому що в нашій незалежній системі судовій такі комерційні гравці підуть до суду, якщо їм не буде надано дозволу органами влади і незалежний суд буде враховувати тільки ці причини, які дійсно гарно обґрунтовані, геополітичні причини не завжди будуть переконувати німецькі або європейські суди, якщо говорити про комерційні проекти.

І це причини, чому не так легко обговорювати політичну геополітику, політичну мотивацію або критикувати німецький уряд за те, що вони нічого не роблять проти такого проекту, тому що у нас є така комерційна реальність. Звичайно, якщо говорити про політичну оцінку ситуації, як я раніше казав, ми бачимо. Перспективу для України ми розуміємо, що для України є певні занепокоєння стосовно потоків газу через її транзитну систему. І тому німецький уряд просуває таку можливість забезпечити потік газу через

Україну навіть після будівництва "Північного потоку 2". Канцлер Меркель обговорювала це нещодавно з Президентом Путіним в Мезеберге, і на всіх рівнях ми дивимося і проштовхуємо рішення, яке б враховувало українські занепокоєння. І для цього Україна повинна зробити певне домашнє завдання, включно з анбандлінгом "Нафтогазу". І шлях вперед, який ми бачимо – це запросити закордонних інвесторів, менеджмент закордонний для того, щоб вони залучились до управління газотранспортною системою України. І таким чином посилили б позицію в переговорах України, коли ми говоримо про її стосунки з російським "Газпромом".

Я думаю це те... це наша позиція тепер і Німеччина на боці України, якщо говорити про підтримку сильної європейської української позиції в переговорах щодо майбутніми транзитними контрактами з Росією.

Дякую.

**ГОЛОВУЮЧИЙ.** Хотілося б почути працівника "Нафтогазу", комерційного директора пана Юрія Вітренко.

Очевидно, оскільки у нас присутні журналісти, і після вашого недавнього інтерв'ю все-таки виникає питання, чому Фірташ досі бере участь в схемах і дуже багато, звісно, критики, зокрема, із-за кордону, звучить, що Україна невдало проводить реформи або повільно, і є певний такий скептицизм, який використовують теж як аргумент проти нас, що мовляв Україна не виглядає надійним партнером. Українська газотранспортна система так само не має тих потужностей, або з нею може щось статися.

Ми чуємо дуже багато міфів, і, зокрема, дякуємо, що ви підготували таку брошуру, сім аргументів, якими захищають "Північний потік", чому вони не варті довіри. Все-таки хотілося б почути про ті кроки, які робить "Нафтогаз" очікування від уряду, від парламенту, від міжнародних партнерів, щоб довіра була до нас, до держави. І, щоб дійсно нам вдалося спільними зусиллями зупинити "Північний потік 2".

І після цього запрошуюю своїх колег вже до дискусії, запитань і представники інших посольств, послі, якщо у вас теж є думки, будь ласка, піднімайте руки або давайте сигнали, що ви будете виступати.

Прошу, пане Юрій.

**ВІТРЕНКО Ю.Ю.** Дякую.

Для того, щоби було легше відповідати на питання, чому Фірташ є ще й досі у схемах, було би краще мати тут би представників австрійського уряду, який би міг відповісти, чому вони не видають пана Фірташа в Сполучені Штати, які довели, що в них є і працюють антикорупційні суди на прикладі людини, яка була засуджена за корупцію, зокрема, в Європі, я маю на увазі пана Манафорта. Тому можу тільки закликати австрійських наших партнерів все ж таки виконати вимоги Сполучених Штатів, уряду, і виконати рішення судів навіть австрійських, які кажуть, що пан Фірташ має поїхати в Сполучені Штати і предстати перед антикорупційним судом в США. В них всі суди антикорупційні, але, принаймні, вони борються з корупцією в Україні.

Тепер більш серйозна тема. Ну, по-перше, нагадаю контекст. Росія почала неоголошену війну проти України у 2014 році. Це війна не тільки проти України, це війна проти, в принципі, світового порядку, який базується на верховенстві права, на ".....". Економічна війна є частина цієї війни проти України. Ми бачили першу частину цієї економічної війни, коли Росія припинила поставки газу в Україну, сподіваючись, що ми будемо на колінах благодати про відновлення цих поставок газу. Ми виграли першу частину, ми забезпечили разом, це спільні зусилля всієї України, завдяки допомозі міжнародних партнерів ми зробили так, що ми забезпечили потребу України в газі з альтернативних джерел.

Також частиною цієї економічної війни були й позови Росії проти "Нафтогазу" у Стокгольмському арбітражі, де вони вимагали компенсацію, наприклад, за обсяги газу,

який ми навіть не отримували, це за так званим принципом "бери або плати" у сумі більш ніж 60 мільярдів доларів тільки на кінець 2017 року, це більш ніж половина українського ВВП.

Так ось "Північний потік 2" – це просто продовження цієї економічної війни. Росія прагне, як казав пан Шмітт, просто зробити так, щоб Україна не отримувала транзитні доходи – це мінус 3 відсотки для українського ВВП, це приблизно стільки ж, скільки Україна витрачає на армію, тобто це залишити фактично Україну без можливості фінансувати оборону, оборону не тільки України, а і оборону і частково Європи, оскільки ми знаходимося на от передовій цієї війни.

Також можу просто нагадати, що шкода економічна від втрати транзиту для України у відсотковому, наприклад, вираженні – 3 відсотки, це більше, ніж втрачає Росія ніж... через усі санкції, які на неї накладені. Тобто там, за оцінками, Росія втрачає від... через санкції 1-2 відсотки ВВП, а Україна втратить через відповідну втрату транзиту більш ніж 3 відсотки ВВП. І тому, мені здається, нікому не буде зрозуміло, якщо будь-яка європейська країна фактично виступить на боці Росії в економічній війні проти України. Якщо... Я не розумію як, наприклад, політики відповідальні в Європі будуть дивитися в очі своїм виборцям і іншим міжнародним партнерам, коли вони будуть розуміти, що своїми руками вони допомогли просто задушити Україну і прагнення України стати дійсно частиною вільного світу.

Також хотілось би нагадати про нашу спільну мету. Наша спільна мета – це зробити так, щоб Україна дійсно була сильна, незалежна, успішна, зокрема, енергетично незалежною і могла стати частиною Європи і, в принципі, вільного світу взагалі. Тут хотілось би подякувати багатьом людям, зокрема, подякувати, наприклад, Сполученим Штатам і за санкції, які вони вже ввели проти Росії і за комунікацію в Європі, яка їм дуже складно дається, оскільки ми чуємо спекуляції щодо того, що Америка це робить через власні меркантильні інтереси, хоча це не так. Я, наприклад, переконаний, що Америка це робить задля збереження демократії в усьому світі. І також, наприклад, за ту комунікацію у НАТО, у Атлантичному блоці, яку проводять Сполучені Штати.

Також хотілося подякувати пані Гопко і, в принципі, українським депутатам, які дійсно долучилися до цієї боротьби. Пан Гончар каже, що це було занадто пізно або недостатньо, але, все одно, ми бачимо дуже значні успіхи, коли ми бачимо, як потужно долучилися наші українські депутати. Ми бачимо це і на прикладі як і санкцій з боку Сполучених Штатів, де, ми знаємо, ми брали участь, українські депутати брали участь у відповідному поясненні американським партнерам, чому це необхідно.

І навіть нещодавній приклад зі зміною фактично позиції Великої Британії – це дуже яскравий принцип успіхів зусиль український депутатів. Оскільки вони провели багато часу комунікацій з британськими партнерами. Британія, яка раніше була принаймні такою indifferent щодо "Північного потоку 2", нарешті висловила дуже чітко проти "Північного потоку 2". І забігаючи наперед, дуже хотілось би попросити, щоб українські депутати зараз зробили те ж саме з позицією Франції і з позицією Нідерландів. Ви бачите, що у вас це виходить, будь ласка, продовжуйте в тому ж дусі.

Також хотілося б подякувати позиції принаймні друзів України в Єврокомісії, і я згадав вже їхню допомогу щодо диверсифікації поставок газу, так і, наприклад, зараз дуже багато друзів України в Єврокомісії, вони наполягають на регулюванні "Північного потоку 2", тобто в застосуванні Третього Енергопакету у відношенні до "Північного потоку 2", це його не зупинить автоматично, але "вода і камінь точить". Тобто це буде ще один такий напрямок боротьби проти цього політичного проекту.

Також хотілось би подякувати і нашим друзям у Німеччині. Німеччина також допомагала Україні з диверсифікацією постачання газу в 2014 році. Ми пам'ятаємо цю допомогу і вдячні за допомогу. Також ми вдячні друзям України у Німеччині, що і позиція Німеччини зазнає змін. Нарешті, і пані Меркель визнала політичну мотивацію "Північного потоку 2". Вона довго трималася, але нарешті вона визначилася, і це дуже допомагає нам

боротися проти цього потоку. Навіть можу подякувати зараз пану заступнику посла, який теж наголосив на тому, що це політично мотивований проект і Німеччина принаймні розуміє геополітичні ризики.

Тепер щодо конкретики. Ми маємо розуміти, що елементом цієї економічної війни Росії проти України є дезінформація, і це дезінформація як проти України, так і проти конкретно "Нафтогазу" або, наприклад, там газового сектору України. І, на жаль, пан заступник посла Німеччини повторив багато з цієї дезінформації, яку розповсюджує Росія. Тобто це, оця риторика, вона насаджується спеціально в Росії, вона є маніпулятивною, і вона є неправдивою.

Я дуже коротко поясню. Ну, по-перше, наприклад, ви казали про те, що очікується певна нестача газу в Німеччині. Ну, не буду ж я казати про те, що енергоефективність... і є певні можливості зменшувати споживання газу. З одного боку – так, наприклад, там Німеччина відмовилася від атомної енергетики, але вона мала розуміти, що це автоматично призводить до збільшення попиту на природний газ, і зокрема російський природний газ. Але навіть, якщо ми не будемо торкатися споживання газу, ми зі свого боку можемо сказати, що всі ваші потреби у природньому газі ми з легкістю покриємо за рахунок потужності української ГТС. Вона і зараз не використовується на повну потужність. Якщо вам потрібно більше газу, через українську ГТС в Німеччину може поступати більше газу. Це взагалі не має ніякої проблеми у цьому. І, наприклад, ми нещодавно бачили листа від німецького Міністерства закордонних справ до британських колег, де просто поширювалася неправдива інформація щодо того, що потужність української ГТС є обмеженою, і ви не розумієте, чому вона є меншою ніж раніше. Ми можемо все пояснити. Немає жодних обмежень української ГТС для того, щоб задовольнити повністю ваш підвищений попит.

Друга теза, яка прозвучала, це російська теза, що російський газ, він є дешевший ніж американський газ. Ну, по-перше, дивіться, я людина є практичною, яка практично купує газ на європейському ринку, тому це може трохи так, ну, так зухвало звучить, але я, наприклад, розуміюся на торгівлі газом у Європі, ну, іноді більше ніж європейські політики. Так ось я можу сказати, що в Європі є реальний ліквідний, ефективний ринок газу, який складається на підставі загального попиту і загальної пропозиції газу. Там немає окремого дешевого російського газу, окремого якогось американського газу, там є єдина ціна на газ фактично. І я можу сказати як людина, яка практично цим займалася, яка практично вигравала у "Газпрому" арбітраж в Стокгольмі, зокрема щодо поставок газу і пункту щодо перегляду ціни у відповідності до зміни на європейському ринку. Так ось, саме завдяки американському LNG, саме завдяки так званій "American shale gas revolution" в Європі відбулося значне зменшення цін. Якщо ви пригадаєте, нещодавно в Європі, наприклад, 4 роки, до того, як американці почали видобувати багато газу, в Європі ціни на газ були в півтора рази більшими. Тобто завдяки саме американському LNG європейські споживачі зберегли сотні мільярдів доларів, і вони від цього виграють. Хто від цього втрачає? Від цього втрачає Росія, яка менше заробляє, яка має менше можливостей купувати танки, які паплюжать нашу землю, або купувати європейських політиків, які потім насаджують корупцію у самій Європі. Хто від того ще програв? Це європейські компанії, і зокрема німецькі компанії, які фактично були в олігополії з "Газпромом", для них це була така "голден ера", розумієте, коли вони дуже багато заробляли. Як тільки почалася реальна конкуренція, наприклад, з американського газу, як тільки споживачі в Європі отримали можливість купувати інший газ і зберігати сотні мільярдів доларів або євро, ці компанії почали відчувати економічні проблеми, багато з них стали збитковими. І тому вони хочуть повернути цю "голден еру", розумієте, ті часи, коли вони заробляли разом з "Газпромом".

Якщо ви придивитесь, ви кажете: "Ось, це комерційний проект. Є певні геополітичні ризики". Якщо ви придивитесь, що роблять європейські компанії, люди кажуть, що вони фактично отримують хабарі, бо вони позичають, вони не інвестують в "Північний потік 2", вони позичають гроші "Газпрому" на "Північний потік 2" під відсоткову ставку, яка в три

рази перевищує ставку за, наприклад, єврооблігаціями "Газпрому". Це фактично скритий хабар. І уряд Німеччини, наскільки я розумію, і у вас є, у Сполучених Штатах є антикорупційне законодавство Foreign Corrupt Practices Act, щось на кшталт цього, і ви можете поставити питання перед своїми європейськими, перед німецькими компаніями, чи не є це фактично корупцією. Бо тоді, якщо, наприклад, вони отримують такий хабар, якщо вони фактично дають можливість заробляти сотні мільйонів доларів просто за те, що вони захищають "Північний потік 2". То як тоді можна боротися проти цього.

Ідемо далі. Про те, що держава не втручається, теж чутно багато різних думок, деякі уряди європейські, деякі європейські компанії кажуть про дуже сильну підтримку з боку уряду Німеччини такого проекту, як "Північний потік 2".

Юридичні підстави. Як ми казали, є більш ніж достатньо юридичних підстав, принаймні поставити питання з боку уряду Німеччини щодо реальної мотивації німецьких компаній, інших європейських компаній, які беруть участь у цьому проекті, бо я переконаний, що Німеччина не може дозволити собі корупцію в європейських компаніях, яка потім розповсюджується на всю Європу.

Також можу зауважити, що дуже важливе питання, щоб нарешті до "Газпрому" почали застосовувати в реальному вимірі законодавство про захист конкуренції в Європі. Поки зараз це законодавство застосовується проти Гуглу та Фейсбуку, проти нормальних компаній. А проти "Газпрому", ну, це просто іноді соромно, те, що вони роблять, і те, що Європа дозволяє їм робити. Як пан Гончар казав, вони заблокували весь експорт середньоазійського газу, від цього втрачають європейські споживачі, тому що вони не можуть купувати газ, і ніхто не каже "Газпрому", що вони зловживають своїм монопольним становищем. Вони заблокували експорт всіх інших видобувників газу в Європі, ніхто в Європі не каже, що вони таким чином борються з конкурентами. До речі, створення надлишкових потужностей у будь-якому підручнику з економіки, там для першого курсу написано, що це є типовий засіб боротьби з конкурентами, бо таким чином ви не дозволяєте новим гравцям приходити на ринок, бо за рахунок цих надлишкових потужностей "Газпром" може завжди у короткостроковому вимірі зупинити, наприклад, експорт американського LNG, запропонувавши на 1 євро менше, але через те, що цей американський LNG не прийде на європейський ринок, європейський споживач у середньостроковій і довгостроковій перспективі втратить набагато більше.

Тепер щодо, наприклад, критики, яка... це Російська риторика, яка лунає на українську адресу, яка є частиною цієї компанії дезінформації, наприклад, щодо анбандлінгу. На щастя, ми вже досягли того, що ми показали всім, що анбандлінг – це трюк, який використовує Росія проти України, і для того, щоб просувати свій "Північний потік 2". Я поясню, що я маю на увазі. Росія і "Газпром" знає, що ми не можемо зробити анбандлінг через одну єдину і дуже просту причину, тому що "Газпром" відмовляється змінювати поточний транзитний контракт. І єдиною альтернативою для нас є зупинити транзит, сказати добре. Ви не хочете змінювати транзитний контракт, ви не даєте нам можливість перевести транзитний контракт на відокремленого оператора, тоді нам що зупинити транзит? Вони розуміють, що це буде для нас ще гірше, тому що тоді друзі "Газпрому" і друзі Росії в тій же Німеччині скажуть: дивіться ненадійний постачальник, перервався транзит в Європу, терміново будуємо "Північний потік 2", бо Німеччині потрібен газ. Ми це робити не можемо. Це як у шахматах "вилка"... "виделка", як українською мовою? Подвійний удар, коли вони кажуть: ви або оце втрачаєте, або це втрачаєте. Так от, на щастя, під час трьохсторонніх цих консультацій, які відбулися у Берліні, наголошую, ми перед європейською комісією, перед представниками Німеччини поставили дуже пряме питання "Газпрому". Ми сказали їм: ми зараз, непотрібно чекати 2020 року, ми зараз готові провести анбандлінг. Давайте зараз змінювати транзитний контракт, який нам дозволить це зробити. Вони відмовилися. І це призвело до того, що пан Борат представник європейської комісії на цих переговорах казав перед всіма, що так, це означає, що ми не можемо зробити анбандлінг до 19-го року. Ми зараз чуємо такі дивні

думки: давайте розділимо українську ГТС, давайте окремо буде внутрішнє транспортування, а окремо - транзит. І тоді ми внутрішнє транспортування відокремимо і зробимо анбандлінг. По-перше, це не вирішує питання з тим, що Газпром буде казати, що не можуть продовжувати транзит і їм потрібен Північний потік 2", тому що в Україні немає анбандлінгу. Тому що транзит залишиться з Нафтогазом, а це суперечить Третьому Енергопакету. З іншого боку ми хочемо всім сказати: у нас єдина газотранспортна система, її розділити – це по-перше економічно не вигідно.

А, по-друге, це мінімум два роки. Транзитний контракт впливе раніше ніж ми можемо розділити нашу систему.

Тому, я кажу, трюк "Газпрому" полягає в тому, що вони змушують європейців, як цих..., ну, я не хочу нікого ображати, він просуває, педалює цю тему анбандлінгу, знаючи, що через них ми не можемо виконати вимогу по анбандлінгу.

Тому ми кажемо всім, дивіться, давайте не йти за російською риторикою, давайте дивитися на реальні ризики, на реальну ситуацію, на ту економічну війну, яку Росія розв'язала проти України і, щоб всі визначилися на боці якому в цій війні економічній вони хочуть бути, на боці Росії, яка знищує Україну чи на боці світового порядку, який заснований на європейських цінностях.

В мене така трохи емоційна промова вийшла, я перепрошую за це. Так. ми компанія, яка має бути дуже така холодною і зваженою, ми так і робимо, в принципі, наприклад, коли ми працюємо з нормальними партнерами, з тими ж європейськими компаніями, ми так робимо, коли ми проводимо, наприклад, нормальні реформи, щоб було всім зрозуміло, наприклад, коли це "Газпром" не заважав, ми повністю демонополізували український оптовий ринок навіть, втративши монопольну позицію "Нафтогазу". Тобто ми не переживаємо про це.

Зараз на українському ринку ми пустили всі європейські компанії, в нас багато європейських імпортерів, в нас багато незалежних видобувників, ціна не регулюється, повністю ефективний ринок, всі задоволені. Доля "Нафтогазу" на об'єднаному цьому ринку - 10 відсотків. Тобто ми добровільно втратили монопольну позицію, продемонструвавши всім нашу реальну... наше реальне прагнення робити реальні реформи в Україні, але для галочки, не для того, щоб допомогти "Газпрому" побудувати "Північний потік 2".

Якщо будуть якісь питання, я можу спокійно на них відповісти менш емоційно, я сподіваюсь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Юрію.

Можливо, моя реакція на Фірташа і на Австрію теж була емоційна, тому що, насправді, коли часто чуєш звинувачення в корупції в Україні, а потім не можеш зрозуміти, а чому для Сполучених Штатів Америки і для самої України дуже важко зробити екстрадицію Фірташа. То виникає питання: а в Австрії суди такі ж самі корумповані чи виконавці? І тому реакція була можливо трохи емоційна, зважаючи на те, тому що, скажімо, ситуація з Фірташем, вона була би дуже чітким знаком, сигналом для інших енергетичних олігархів. А зважаючи на те, що майже 50 відсотків справ, які розслідувало НАБУ, Національне антикорупційне бюро, вони пов'язані якраз із енергетичною корупцією. Це питання газ, це питання енергетика, нафта, і це те, що Росія використовувала олігархів як Фірташ і інших українських олігархів, Ахметов, Пінчук, Коломойський і багато інших, які роками нав'язували свій порядок денний і отримували надприбутки через те, що не було прозорості і громадяни платили... Ми ж пригадуємо ті часи, коли "Нафтогаз" був не те що збитковим, а скільки ВВП держава на утримання всіх.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Майже 8 відсотків ВВП.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 8 відсотків ВВП.

Колеги, в кого є, зараз перед тим як ми відкриємо вже обговорення, в кого є запитання, можливо, до pana Юрія, чи до pana Бенджаміна, чи до представника посольства Німеччини? Якщо є експерти, в кого є запитання підніміть руки, ми перше поставимо. Якщо ні, то зараз я хотіла би дуже щоб коротко. Є представники народні депутати, які просять слово зараз до виступу. Але прошу вас, колеги, у формі пропозицій, що робити далі, чи які очікування.

Будь ласка, Володимир Ар'єв. Оскільки він біжить зараз на нараду послів, у нього виступ як керівника Парламентської асамблеї Ради Європи.

Будь ласка, вам слово. Коротко.

АР'ЄВ В.І. Дякую, Ганно, за те, що ви дали мені можливість зараз виступити. Ну, перш за все я хотів би прокоментувати тези, які нам зараз висловили представники, шановні представники Німеччини щодо того, що це комерційний проект і нічого більше нічого з цим зробити не можна. Вибачте, но це я мушу сказати досить слабкий аргумент і навіть трохи маніпулятивний. Тому що німецький уряд, коли є потреба, цілком нормально може втручатися як у випадку зараз із спробою Китаю купити компанії "....." або ".....", різними способами Берлін уникнув цієї покупки через те, що це купівля високотехнологічних компаній могла зашкодити Німеччині. Тобто це був суто комерційний проект, але урядові структури певним чином знайшли можливість втрутитися і запобігти експансії китайського капіталу на німецький ринок. Тобто можливості є, було би бажання.

Тепер я хочу сказати, що зараз дійсно у нас є два варіанти. Для нас "Північний потік 2" зараз або Сполучені Штати, дійсно, запроваджують санкції проти саме тих, хто бере участь в цьому проекті, і цей проект стає просто не вигідним для підрядників, виробників. Я дуже сподіваюсь, що законодавчі акти, про які пан Бенджамін Шмітт сказав, вони дійсно будуть внесені найближчим часом ми побачимо, що це буде, який процес піде в Конгресі – це перший варіант.

Другий варіант, що все залишається так як є. І нам це теж план "б" потрібно розуміти, що "Північний потік" так чи інакше буде добудований і запрацює. Але, я вважаю, що тоді Україна повинна вимагати багатостороннього і дуже серйозного переговорного процесу щодо залізних гарантій, щодо транзиту газу через територію України, не так як у Будапештському меморандумі. Тому що після Будапештського меморандуму ми отримали в результаті... ми розуміємо, що ми отримали.

І зовсім не так, як це було з Чорнобилем. Ми пам'ятаємо, до речі, що коли закрили Чорнобиль у 2000 році, Україні довелося 18 років чекати конфайнменту, поки він був збудований. І, зокрема, в тому числі і протягом цього процесу виявлялася і корупція, явна, спроба підкупувати компанію "Нюкем" німецьку, українські посадові особи в 2008 році, я особисто розслідував цю історію. Тому що представник компанії "Нюкем" він практично пропонував "відкати" керівництву Чорнобильської станції. Але потім звинувачували Україну весь час, що вона не виконує свої зобов'язання по цим контрактам.

Були, і в тому числі, дуже неякісні будівництва із французької сторони компанія "Фарматон" побудувала неякісний... неякісні... неякісне будівництво для сховища відпрацьованого ядерного палива. Тобто ми на план "б" повинні готуватися саме до того, що всі країни повинні залізною гарантувати, а не... а не черговий меморандум чи чергові обіцянки. Але прагнути нам треба плану "а".

Тому ми... я вважаю, що американська сторона тут дійсно наш перший і головний союзник в цьому плані, але так само я закликаю "Нафтогаз": зараз, у цей час, у вас є всі можливості для того, щоб організувати відповідну кампанію, велику кампанію у світових медіа з роз'ясненням позиції України і аргументації. Тому що ми бачимо, що історія із грубим порушенням "Газпром" Третього Енергопакету, і фактично те, що Європейський Союз відпустив "Газпром" без відповідних штрафів, які передбачені за грубе порушення антимонопольного законодавства, воно пройшло дуже швидко і потім розчинилося. Ми повинні діяти так само, як діють зацікавлені сторони в цій ситуації. А інші, зокрема,

Німеччина, повинна розуміти, що у 2014 році ми уникнули повномасштабного зіткнення збройного з Російською Федерацією саме завдяки існуванню транзиту газу, саме завдяки цьому газопроводу.

І я хочу сказати, що ви повинні теж відчувати свою відповідальність за те, що якщо транзит газу через Україну буде припинений, це питання не лише економічне, це питання для нас життя і свободи. І це не красиві і пафосні слова, це – факт.

Дякую.

**ГОЛОВУЮЧИЙ.** Дякую, пане Володимире.

Ви знаєте, що український парламент ухвалив дуже важливий Закон "Про національну безпеку". Це ще один крок до наближення до стандартів НАТО. Закон є рамковим. І я дуже сподіваюся, що восени Верховна Рада приступить до імплементації Закону про нацбезпеку, і, зокрема, присутній тут народний депутат член Комітету з питань національної безпеки і оборони Андрій Левус також очолює групу, яка зараз підготувала вже пакет законопроектів, які стосуються і Закону про реформу Служби безпеки України, де ми прагнули вилучити невластиві характеристики, як боротьба з організованою злочинністю і корупцією, СБУ, Закон "Про державну таємницю", Закон про парламентський комітет з контролю чи наглядом за спецслужбами.

Я думаю, що це питання якраз і "Північного потоку 2", бо тут багато хто... Ми повинні врахувати, що в наступному році в Україні президентські і парламентські вибори, в Європарламенті – також вибори. Додаткові фінансові можливості для "Газпрому", фактично Кремля – це можливість збільшення ресурсів на втручання потім в політичні процеси. І те, що ми побачили на весіллі в Австрії, ми потім побачимо ще восени в Німеччині. І я думаю, що почнеться такий весільний період в Європі, коли Путіна будуть запрошувати на весілля, потім – народження дітей, потім – хрещення і так далі. Треба бути готовим до цього.

Але зараз я хотіла б, щоб ми серйозно поговорили, оскільки пан Андрій розповість нам про певні перспективи як бачить Комітет з питань національної безпеки. Тоді запрошуюю Світлану Заліщук, яка є головою підкомітету з питань європейської євроатлантичної інтеграції Комітету у закордонних справах. Якраз питання: що може зробити ще НАТО для недопущення "Північного потоку 2"?

Прошу, пане Андрію.

**ЛЕВУС А.М.** Дякую. Дякую, Ганна. Дякую всім учасникам.

Я хочу коротко зупинитися на основних таких тезах, які стосуються, власне, безпеки.

В 2014 році, коли розпочалася гібридна агресія Росії проти України, я якраз працював тоді в Службі безпеки України, ми оцінювали причину, тобто не причину – механізм, як це відбулося. Хочу сказати, що енергетика – це є номер 1 інструмент Російської Федерації для активних, агресивних планів. До чого я веду? Назву лише ряд фактів, зокрема, пан Фірташ – це ніхто інший, як людина кримінального авторитету Севи Могилевича, який разом з ФСБ, КГБ і є мозком і центром прийняття рішень в Російській імперії, так. До чого? Власне, ця людина і дотепер, і тоді була основним фінансистом і інформаційної політики проти України, тобто й існування дотепер антиукраїнського каналу "Інтер", антиукраїнських сил у парламенті, величезної корупції і зараз є головним спонсором реваншу проросійських сил в Україні.

Другий, наприклад, приклад – це пан Бабаков, вже стосується електроенергетики, людина, яка володіє великою часткою енергомереж обленерго в Україні, а сам особисто голосував за анексію Криму, будучи депутатом Госдуми, сам був уповноваженим представником Путіна по співпраці з країнами ближнього зарубіжжя і фінансував безпосередньо сепаратистські рухи, використовуючи мережу обленерго, якою він володів.

До чого я веду? До того, що якщо розділяти, що є якийсь комерційний підтекст, комерційна складова таких енергетичних проектів, то це не про Росію. Росія всі свої агресії



розпочинала з того, що захоплюється енергетика, або втримується на місці, друге, одразу ж створюється інформаційні мережі. І ми знаємо зараз що, наприклад, такий діяч як Себастьян Сас, він працює головним піарником "Nord Stream 2", уже має величезну мережу контрактів, людей, так званих експертів, журналістів, які вже розпочали інформаційну війну фактично на території Євросоюзу, відбілюючи "Nord Stream 2". А вже починають зачіпати і інші теми, які стосуються російської політики. Тобто уже іде висвітлення проти санкцій, про те, що Росія не є агресором в Україні і так далі.

Окрім того, якщо ми говоримо про загрози, які несе "Nord Stream", ми говоримо про майбутнє, але я хочу сказати, що це вже є дійсністю. Росія тактично уже досягнула певних результатів. Тобто вже є жорстка дискусія всередині Заходу, уже є напівконфліктна ситуація. Ми зараз є свідками на цьому столі, що ця дискусія між дипломатами різних західних країн на підвищених тонах уже існує! Тобто вони вже досягають тактичних результатів.

Друге щодо військових елементів. Сьогодні вже згадано паном Михайлом Гончаром, є деякі загрози, але є вже дослідження, які показують, що в Балтійському морі є серйозні проблеми, можуть виникнути, з тим, що там існує 5 військових полігонів. Росія, періодично порушуючи будь-які домовленості міжнародні, використовує ці полігони як завгодно. Вони, два з них ідуть повздовж всього маршруту. Крім цього, на дні моря є залишки хімічної зброї, і це вже доказано, а також інших боєприпасів ще з часу Другої світової війни. І немає жодних екологічних достовірних експертиз, які говорять про те, що або під час робіт, чи ці залежі зброї будуть якось, ну, скажемо так, становити небезпеку, або, в принципі, екологічна безпека є під питанням.

Ну, і ключове. Так само як і українські приклади, які я згадував на початку, це про Фірташа, про Бабакова, і багато таких є олігархів, які фактично є інструментарієм в руках Росії, і говорю тільки про комерцію на першому етапі. Саме це Росія уже використовує в країнах Західної Європи, саме ці брудні газові гроші для фінансування ультраправих партій, євроскептичних партій, антиамериканських партій, антинатівських партій, незалежно чи вони праві чи вони ультраліві, чи вони там якісь популістські звичайні партії. Але саме це ті гроші йдуть на підтримку тих політичних структур.

І в кінці хочу сказати, що з часів розвалу Радянського Союзу, з 91-го року Росія і тільки Росія є головним, головним таким агресором на пострадянському просторі. Це є десятки вже країн, які постраждали від цього. Які можуть бути гарантії? Гарантії в людей, які збили боїнг з МН-17? Гарантії людей, які отруюють газом в Європі співгромадян і просто людей? Які вбили в Україні 10 тисяч мирного населення? Про це... Які гарантії можуть бути від цього агресора, мова? Чи Європейський Союз, і зокрема Німеччина, не зменшує якусь моральну рамку політики, говорячи, що є комерційній підтекст таких домовленостей? Я не хочу робити аналогії з серединою ХХ століття, але важко собі уявити, щоб Сполучені Штати в час, коли відбувався голокост, могли би сказати: "А в нас є комерційна доцільність мати якісь бізнес-справи з Адольфом Гітлером". Я думаю, що це ненормально і цього не було. Зараз фактично в Україні триває геноцид українців, фактично Росія вже анексувала територію і в Молдови, і в Грузії, і щодня порушує мир і спокій саме в цій частині Європи. Тому мова не про майбутнє. Майбутнє вже тут. Ці гроші вже працюють і в Німеччині, і в інших країнах Західної Європи.

Щодо українського боку, останні два речення, щодо української сторони. Я вважаю, що нам треба все більше, максимальних зусиль досягнути для того, щоб з наслідками Фірташа в українській економіці було завершено. Всі, хто саботує такі рішення, вони мають в один момент бути названі поіменно в незалежності від партії, фракції, урядової посади чи іншої посади. І це має бути зрозуміло всім нам. І ми повинні працювати над цим.

Друге є питання важливе – це політичні сили, які зараз під популістичними гаслами говорять про те, що необхідно зберегти українську газотранспортну систему і не допустити ні консорціуму, ні заходу інших іноземних інвесторів чи в управління іноземних компаній, ми повинні розуміти, що ці сили працюють виключно на Російську Федерацію.

Третій пункт, який я хочу сказати, що дійсно Україна як одна з відповідей на ситуацію, яка складається в енергетичній безпеці, повинна найбільше почати співпрацювати зі Сполученими Штатами Америки, а саме: у видобутку власного газу, в розвідці та видобутку (я знаю, що американські компанії таки звернулися до уряду України з такими зацікавленостями); і другий пункт – це можливість залучення американських інвесторів, американських партнерів для спільного управління з модернізації та захисту української газотранспортної системи. Наодинці, під якісь ефемерні гарантії, про які ми говоримо, ми не вистоїмо. Нам потрібен серйозний практичний партнер.

І цьому партнеру має бути вигідно тут перебувати і з нами працювати, бо світ є прагматичним врешті-решт.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Андрію.

Будь ласка, пані Світлано.

ЗАЛЩУК С.П. Доброго дня, шановні колеги! Вже мої колеги з парламенту, з "Нафтогазу" достатньо багато сказали контраргументів щодо побудови "Північного потоку 2". Я не буду забирати багато часу, я хочу сказати 6 тез.

Теза перша. Ми абсолютно визнаємо економічні інтереси Німеччини, в тому числі енергетичні інтереси Німеччини, які вони просувають. Водночас ми вважаємо, що це не повинно відбуватися за рахунок безпеки в Україні і безумовно в Європі.

Теза друга. На сьогоднішній час ми зустрічаємося часом з позицією німецьких політиків, коли вони переводять цю дискусію в контекст: виграє Україна, яка матиме гроші за транзит, чи виграє Німеччина, яка матиме більше потужностей для транзиту цього газу європейським партнерам. Ми говоримо про те, що це некоректно. І насправді сьогоднішній контекст цієї дискусії полягає в тому, що ще 16 принаймні демократичних країн виступають проти побудови "Північного потоку 2" як неекономічного і некомерційного проекту.

Теза третя. Представник німецького посольства пан Вольфганг сказав, що є позиція Меркель на сьогодні, яка намагається переконати Путіна в тому, щоб транзит Україні було забезпечено на рівні домовленостей. Я би хотіла тільки кілька речей згадати: наприклад, МН-17, літак, який був збитий; наприклад, 2 газові війни, які ми пережили в 2005 році, а також на початку, після Євромайдану у 2014 році; Мінські угоди, які не виконуються; напад, атаки на національні вибори в Сполучених Штатах, в Німеччині, у Франції, на референдум в Нідерландах. Чи можемо ми говорити, що будь-які домовленості на сьогоднішній день з авторитарною Росією дають нам будь-які підстави вважати, що ці домовленості будуть виконані? Абсолютно ні.

Теза четверта. У нас є питання до німецької сторони: а, власне, хто візьме на себе на сьогоднішній день гарантії, що в разі побудови "Північного потоку 2" агресія, по-перше, в Україні, а по-друге, загалом система безпеки в цілій Європі не буде підірвана, і цей проект не буде використано для подальшого просування гібридної агресії в Україні і Європі. Хто на сьогодні візьме на себе відповідальність за такі наслідки? Я вважаю, що ми в Україні і ми в Європі повинні говорити про те, як це стратегічно вплине взагалі на розвиток цілої системи, геополітичної системи і взагалі системи безпекової в Європі.

П'ята теза. Насправді, є ще один величезний вплив цього проекту "Північний потік 2" на сьогоднішній день - це послаблення Європи як такої. Тому що, коли 10 слабших країн Східної Європи, а вони є слабші порівняно з потужнішою Німеччиною, Францією, Італією, виступають проти, але їхні партнери в ЄС їх не чують, це очевидно, створює проблеми для будь-яких подальших домовленостей: політичних, економічних, енергетичних і безпекових. Така проблема в середньостроковій і в далекостроковій перспективі може вилитись в серйозну кризу в самій Європі.

І остання теза моя шоста. Україна як держава буде безумовно продовжувати боротися для зупинення "Північного потоку 2". Водночас ми так само з самого початку цієї

боротьби відкрито виступаємо за те, щоб не просто зупинити "Північний потік 2", але створити повноцінний проект співпраці з європейськими партнерами для використання української ГТС (Газотранспортної системи) для співпраці транзиту Російського газу до ЄС.

Ми вважаємо, що непросто треба зупинити, ми пропонуємо конкретну співпрацю, партнерство для європейських компаній. Але безумовно тут потрібна позиція урядів і політиків задля того, щоб це партнерство відбулося.

Дуже дякую!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Світлано.

Очевидно, що єдина гарантія для нас - це недопущення "Північного потоку 2". Я думаю, це крапка, і ми будемо докладати зусиль, не знаю, можливо, там... тут які зібрані належать до категорії тих, які вірять. Оптимісти, які, можливо, безнадійно, але докладають зусиль для того, щоб "Північний потік" було зупинено.

І в принципі, я вважаю, що шанси в нас є високі. От, якщо американці нарешті проявлять політичну волю і перейдуть в наступ. От, тому будемо розраховувати, зокрема, що це сьогоднішній круглий стіл, присутність Бенджаміна, завтра він відлітає до Вашингтону, де матиме можливість передати, що Україна розраховує на нові "Джавеліни" у вигляді нових санкцій.

Колеги, хто ще має запитання чи готовий виступити? У нас залишається 7 хвилин до завершення круглого столу. Якщо є бажання, будь ласка, піднімайте руку, представляйтеся, і запрошуйте до дискусії.

Будь ласка, представляйтеся.

ПРУДКА Н. Наталка Прудка – "Главком".

У мене запитання такого плану. Невеличка передісторія: пакт Путіна-Шредера, 2005 рік, а зараз збудували першу, тепер другу чергу, і от зараз що переможе політична доцільність чи економічна вигода.

Запитання таке до пана Вітренка чи можливо хтось іще з експертів знає. Штокманівське унікальне родовище в Баренцовому морі, яке розраховано на постачання газу для цього проекту, поки що відкладено було на певний термін будівництво. Почали з русько... Южноруського (Ямало-Ненецький округ) почали постачати газ. Німецькі фірми "Вінгаз", "Вінтерсхалл", "Бейс", "Рургаз" і інші вклали мільярди доларів. Чи володіє хтось інформацією, скільки десятків мільярдів доларів вкладено в ці родовища? Це, мабуть, і є тією базою, чому категорично ніколи Німеччина не відмовиться від будівництва другої черги.

ВІТРЕНКО Ю.Ю. Дякую за запитання. Ну, по-перше, не десятки мільярдів доларів, а мільярди доларів, це можна побачити в принципі в їхніх всіх фінансових звітностях і компанії, наприклад, "Баск" - це материнська компанія "Вінтерсхалл", і в інших компаніях, які працюють в Росії.

По-друге, дивіться, немає проблеми. Газ який є видобутим в Росії, доставити в Європу через ту ж Німеччину, через українську ГТС, немає такої проблеми. Проблема є в тому, що Росія блокує експорт будь-яких інших компаній крім "Газпрому". У них є на законодавчому рівні визначена монополія на експорт газу трубопроводами. І та ж Німеччина, яка тут кажуть, що вона захищає інтереси європейських компаній, нічого не робить для того, щоб німецькі компанії, які видобувають газ в Росії, могли свій газ направити в Європу. Замість цього вони купують газ "Газпрому". Хтось може мені пояснити логіку економічну?

А компанії іноземні, які видобувають газ в Росії, їх змушують, щоб вони цей газ у найкращому випадку через LNG потім експортували. Робиться це теж навмисно, щоб вони

конкурували не з "Газпромом", а конкурували з американським LNG, бо ринок LNG, він глобальний.

Тому коли нам кажуть, що ми просто захищаємо інтереси європейських компаній, ні, захищаються інтереси "Газпрому" чи тих європейських компаній, які фактично беруть участь у корупції, яку розповсюджують у Європі названі компанії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Бенджамін, ви хотіли відрефлексувати коротко на завершення. Бенджамін, please...

ШМІТТ Б. Дякую.

Я хотів би додати пару елементів до цієї дискусії про потенціал російсько-німецької домовленості. Ми підтримуємо, ми вітаємо підтримку наших німецьких колег. Ми розуміємо їх мотивацію щодо того, що цієї весни позиція російського уряду і пропозиції, що "Північний потік 2", "Турецький потік" - це є проекти за участю російських олігархів.

З іншого боку, ми розуміємо, що і західні компанії, які беруть участь у "Nord stream 2", ми розуміємо, що ними рухає. Нещодавні публікації контрактів показали участь в корумпованих контрактах. Ми чітко бачимо, що це є фактично експерт корупції з Російської Федерації. Далі ми розуміємо, що кампанії з дезінформації є складовою підтримки цього проекту. І від простих підозр створюються фальшиві веб-сайти, які сіють сумніви. Ми розуміємо, що Російська Федерація не повинна цього робити і навіть якщо західні країни і підтримують цей проект, вони повинні сказати Російській Федерації: "Припиніть оці гібридні засоби війни довкола цього проекту". І ми розуміємо, що проблема тут не тільки в тих сумнівах, які висловлює Україна щодо проекту. Ми розуміємо, що Росія, яка б щось пообіцяла одразу, викликає спогади про Будапештський меморандум, про газові війни 2004, 9-го року. Ми розуміємо, що треба виступити солідарно з Україною, щоб газ, поставки газу в Європу продовжувались. І тут йдеться не тільки про загрозу Україні чи Східній Європі, але і в самій Німеччині пообіцяли, що вони не будуть заходити кораблями в порти Криму. І що відбувається? А відбувається те, що кораблі заходять. І таким чином, ми бачимо як енергетика використовується в якості політичного інструмента. Чарлі Браун, який в славетному мультфільмі про футбол, дуже добре демонструє, що знов-таки Росія використовує інструмент "Північного потоку" для дестабілізації по ситуації в Україні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже це була хороша, гаряча дискусія перед початком політичного нового сезону. І я думаю, що ми ті пріоритети і питання національної безпеки, і ті "енергетики", які важливі законопроекти ухвалити. Тому будемо далі продовжувати і Комітет у закордонних справах, як відповідальний в парламенті за делегації, ми плануємо декілька візитів, зокрема, і в Італію, Францію, в Британію, в Сполучені Штати Америки, найближчим часом. Тому я думаю, що це питання буде одним з пріоритетів в адвокації наших національних інтересів.

Всім дякую за увагу.